

درس پنجم

جنگ نرم در پی تغییر هویت و شخصیت
«جامعه هدف» است. در این جنگ اعتقادات، باورها
و ارزش‌های اساسی یک جامعه مورد هجوم قرار
می‌گیرد.

جنگ نرم

جنگ نرم یعنی ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌های مردم

«مقام معظم رهبری»

انسان موجودی است که صاحب عقل، احساس، اراده و اختیار می‌باشد. این ویژگی‌ها باعث می‌شود که انسان دربارهٔ موضوعات مختلف بیندیشد، تمایل پیدا کند و تصمیم‌گیری نماید. وقتی اراده و اختیار انسان در تصمیم‌گیری‌هایش مؤثر باشد، برخی از امور را می‌پذیرد و برخی دیگر را نمی‌پذیرد. از طرف دیگر در عصر حاضر رأی و نظر جمعی انسان‌ها که از آن با عنوان افکار عمومی یاد می‌شود، یک قدرت بزرگ و مهم است. به همین جهت گردانندگان و مدیران جوامع مختلف سعی می‌کنند تا زمینه‌ای را فراهم کنند که مردم پذیرای آنان باشند و از عملکرد آنها حمایت به عمل آورند. رأی و نظر مردم فقط مربوط به امور سیاسی نیست، بلکه در زمینه‌های فرهنگی، اقتصادی و ... نیز خواسته‌های مردم در برنامه‌ریزی‌های یک کشور مورد تأکید و توجه است.

در این میان رسانه‌های جمعی (راديو، تلویزیون، مطبوعات و ...) به علت اثرگذاری بر افکار عمومی و تأثیر در خواسته‌های مردم نقش بسیار مهمی در اختیار دارند.

با توجه به تأثیرگذاری رسانه‌ها در نظرات و تصمیم‌گیری انسان‌ها، قدرت‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی دنیای امروز برای اثرگذاری بر افکار عمومی مردم سرمایه‌گذاری‌های بسیار زیادی در این زمینه انجام داده‌اند؛ زیرا آنها به خوبی می‌دانند که از طریق رسانه‌ها و با هزینه‌های کمتری می‌توانند آنچه را که در گذشته با زور و از طریق نظامی به دست می‌آوردند، از راه‌های غیرنظامی و با خواست و تمایل خود انسان‌ها به دست آورند.

از طرف دیگر بیشتر حکومت‌ها در دنیای امروز با رأی و نظر مردم بر سر کار می‌آیند. به همین جهت آنها سعی می‌کنند به هر طریق ممکن افکار عمومی جامعه خود را به عنوان پشتوانهٔ سیاسی همراه داشته باشند.

بنابراین قدرت‌های سلطه‌گر برای حفظ منافع خود تلاش می‌کنند با اثرگذاری بر افکار عمومی کشورها، خواست خود را از طریق رأی و نظر مردم کشور مورد نظر تأمین نمایند.

در نتیجه اگر در گذشته کشورهای سلطه‌گر با تهاجم نظامی (جنگ سخت) و کشتار انسان‌ها به اهداف و منافع خود می‌رسیدند، در دنیای امروز سعی می‌کنند با روش‌های جدید و کم‌هزینه به دنبال

کسب منافع خود باشند.

بر این اساس تهاجم شکل و محتوای دیگری پیدا می‌کند که در عصر حاضر به عنوان «جنگ نرم» از آن یاد می‌شود.

در جنگ نرم کشور یا کشورهای مهاجم از طرق مختلف سعی می‌کنند به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که طرف مقابل آنها با اختیار خود، کاری را انجام دهد که مهاجمان در انتظار آن هستند. در جنگ نرم کشور و جامعه‌ای که مورد تهاجم قرار می‌گیرد، «جامعه هدف» نام دارد، و مهم‌ترین ابزار تأثیرگذاری نیز رسانه‌های جمعی اند.

شما دانش‌آموزان عزیز در سال‌های گذشته، به خصوص در کتاب آمادگی دفاعی پایه سوم راهنمایی با مفهوم جنگ نرم تا حدودی آشنا شدید. به جهت گستردگی این مفهوم و ابعاد مختلف آن، در این کتاب نیز درباره بخش‌های دیگری از این مفهوم خواهیم آموخت.

جنگ نرم عبارت است از هرگونه اقدام نرم، روانی و تبلیغات رسانه‌ای که جامعه هدف را نشانه گرفته و قصد دارد بدون استفاده از زور و اجبار اهداف خود را محقق کند. جنگ روانی، جنگ سفید، جنگ رسانه‌ای، براندازی نرم، انقلاب مخملی، انقلاب رنگی و... از اشکال مختلف جنگ نرم هستند. جنگ نرم به روحیه، به عنوان یکی از عوامل قدرت ملی

تصویر ۱-۵ - رسانه‌های جمعی یکی از ابزارهای مهم جنگ نرم

خداشده وارد می‌کند، عزم و اراده ملت را از بین می‌برد و مقاومت و دفاع از آرمان و سیاست یک نظام را تضعیف و تخریب می‌کند. در دنیای امروز کشورهای استکباری به این نتیجه رسیده‌اند که استعمار به شیوه‌های قدیم، نمی‌تواند منافع آنها را تأمین کند و باید با شیوه‌های جدید وارد کشورها شوند. بنابراین آنها سعی می‌کنند با تمرکز به مسائل فکری و فرهنگی و در واقع با گشودن جبهه جنگ نرم به اهدافشان برسند.

امروزه با استفاده از فناوری‌های ارتباطاتی مانند شبکه‌های ماهواره‌ای، شبکه‌های اجتماعی مجازی، سایت‌ها، وبلاگ‌ها، تلفن‌های همراه و ... این تأثیرگذاری از سوی آنها راحت‌تر اعمال می‌شود. شیوه عمده این تأثیرگذاری نیز به این صورت است که ابتدا مواردی از اخبار و اطلاعات صحیح را مطرح می‌کنند تا زمینه جلب اعتماد مخاطبان فراهم گردد و آنگاه این اطلاعات صحیح را به عنوان پوشش و چتری به کار می‌گیرند تا در دل آن، چند موضوع خلاف واقع و نادرست را با تفسیرهای موردنظر خود به عنوان کالا و خدمات فکری و فرهنگی به کام مخاطب بریزند.

تصویر ۲-۵ - هدف جنگ نرم فکر، مغز و اراده ملت‌هاست.

جنگ نرم در گذشته

پس از فروپاشی شوروی در سال ۱۹۹۱ میلادی و پایان جنگ سرد^۱، کارشناسان بخش جنگ در ایالات متحده با استفاده از تجارب دو جنگ جهانی و دوران جنگ سرد دریافتند که می‌شود با هزینه کمتر و بدون دخالت مستقیم در سایر کشورها به اهداف سیاسی، اقتصادی و ... دست یافت که در ادبیات سیاسی جهان به جنگ نرم شهرت یافت.

این نوع جنگ از فروپاشی شوروی شروع شد و تاکنون ادامه داشته و متکی به تهدیدات نرم فرهنگی و اجتماعی است. آمریکایی‌ها با استفاده از این نوع جنگ تاکنون موفق به تغییر چندین رژیم سیاسی در کشورهای موردنظر شده‌اند. انقلاب‌های رنگی مخملی که در چندین کشور بلوک شرق و شوروی سابق رخ داد، در واقع نمونه‌ای از جنگ نرم است. آنها با استفاده از قدرت نرم موفق به تغییر رژیم‌های سیاسی در کشورهایی چون لهستان، گرجستان، چک‌واسلواکی، قرقیزستان، اوکراین و تاجیکستان شدند. در تمامی این دگرگونی‌های سیاسی بدون استفاده از ابزار خشونت و صرفاً با تکیه بر قدرت نرم و ابزار رسانه، با تغییر در ارزش‌ها و الگوهای رفتاری از رژیم‌های سیاسی حاکم مشروعیت‌زدایی شد و از طریق جنبش‌های مردمی و ایجاد بی‌ثباتی سیاسی، قدرت سیاسی جابه‌جا شد.

ویژگی‌های جنگ نرم

جنگ نرم به دلیل پیچیدگی و اتکا به قدرت نرم از ویژگی‌های بسیار زیاد و متنوع برخوردار است که مهم‌ترین آنها شامل موارد ذیل است:

۱- جنگ نرم در پی تغییر هویت و شخصیت جامعه هدف است: در این جنگ، اعتقادات، باورها و ارزش‌های اساسی یک جامعه مورد هجوم قرار می‌گیرد. با تغییر باورهای اساسی جامعه، قالب‌های تفکر و اندیشه دگرگون می‌شود و مدل‌های رفتاری

تصویر ۳-۵ - حفاظت از اطلاعات در مقابله با جنگ نرم یک اصل مهم است.

۱- جنگ سرد ترکیبی از جنگ سخت و جنگ نرم بود که طی آن دو ابرقدرت شرق و غرب، در عین تهدیدهای سخت، از رویارویی مستقیم با یکدیگر پرهیز می‌کردند.

جدیدی شکل می‌گیرد.

۲- آرام و تدریجی است: جنگ نرم دفعی و شتابان نیست. این جنگ به صورت آرام شروع می‌شود و به صورت تدریجی به سمت جلو حرکت می‌کند. آرام و تدریجی بودن این جنگ به گونه‌ای است که بسیاری آن را تشخیص نمی‌دهند. جنگ نرم غیر آشکار و نامحسوس است.

۳- جنگ نرم الگوساز است: الگوسازی با بهره‌گیری از نمونه‌های تاریخی برای نشان دادن تصویری مطلوب از خود، یکی از ویژگی‌های برجسته جنگ نرم است. در این جنگ تلاش می‌شود تصویری شکست‌خورده، ناامید و مأیوس از حریف ارائه شود و در مقابل مهاجم با الگوسازی و تصویرسازی خود را پیروز و موفق نشان می‌دهد. الگوسازی از طریق شبکه‌های ماهواره‌ای بیگانه، سایت‌های اینترنتی، فیلم‌های سینمایی، بازی‌های رایانه‌ای و الکترونیکی، مجلات، روزنامه‌ها و... از نمونه‌های این بخش محسوب می‌شوند.

۴- پایدار و بادوام است: نتایج جنگ نرم در صورت موفق بودن، پایدار و بادوام خواهد بود. هدف اصلی در جنگ نرم تغییر باورها و اعتقادات است. چنانچه این تغییر حاصل گردد، به راحتی تغییر مجدد و بازگشت به حالت اولیه میسر نمی‌شود.

۵- جنگ نرم پرتحرک و جاذبه‌دار است: جنگ نرم که به صورت تدریجی و آرام شروع می‌شود، در نقطه‌ای به دلیل ایجاد جاذبه‌های کاذب، افراد جامعه هدف را برای تحقق اهداف به کار می‌گیرد. در واقع با گذشت زمان، بسیاری از بازیگران و حتی بازیگردانان جنگ نرم به صورت خواسته یا ناخواسته از درون جامعه هدف به استخدام کارگزاران اصلی جنگ نرم درمی‌آیند.

۶- جنگ نرم هیجان‌ساز است: با الگوسازی و خلق ارزش‌های جدید، از احساسات جامعه هدف نهایت بهره‌برداری می‌شود. در بهره‌برداری از احساسات، تلاش می‌شود از عواطف جامعه هدف به عنوان پلی برای نفوذ در افکار و اندیشه‌ها در جهت ایجاد تغییر و دگرگونی در باورها استفاده شود. بیشتر بازی‌های رایانه‌ای و الکترونیکی وارداتی، اکثر فیلم‌های سینمایی خارجی، انواع موسیقی‌های تند و بی‌محتوا و... از مواردی هستند که در جهت ایجاد و تقویت هیجان‌های کاذب و هدف‌دار نقش بسیار مؤثری دارند.

۷- جنگ نرم آسیب‌محور است: ضعف‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، میدان مانور جنگ نرم است. دشمنان در جنگ نرم با شناسایی نقاط ضعف جامعه هدف در حوزه‌های ذکر شده، فعالیت‌های خود را سامان داده و با خلق ضعف‌های جدید بر دامنه تحرکات خود می‌افزایند.

۸- جنگ نرم تردیدآفرین است: در جنگ نرم ایجاد تردید و بدبینی نسبت به بسیاری از

تصویر ۴-۵

مسائل یک اصل و قاعده است. حرکت در این جنگ با خلق تردید و ایجاد ناامیدی و یأس شروع می‌شود. برای مثال ایجاد تردید نسبت به کارآمدی دین اسلام در عصر حاضر از نمونه‌های جنگ نرم به حساب می‌آید.

اهداف جنگ نرم

- ۱- تغییر فرهنگ جامعه هدف در جهت تأثیرگذاری بر افکار عمومی
- ۲- ناکارآمد جلوه دادن نظام سیاسی کشور مورد هدف و تخریب و سیاه‌نمایی ارکان آن نظام
- ۳- ایجاد ترس و نگرانی نسبت به مسائل مختلف (نظامی، اقتصادی، سیاسی و ...)
- ۴- اختلاف افکنی در صفوف مردم و برانگیختن اختلاف میان مقام‌های نظامی و سیاسی کشور

موردنظر

- ۵- ترویج روحیه یأس و ناامیدی و بی‌توجه کردن نسل جوان نسبت به مسائل مهم کشور
- ۶- تبلیغات سیاه به وسیله شایعه‌پراکنی، جوسازی و ...
- ۷- تقویت نارضایتی‌های ملت نسبت به نظام سیاسی کشور خود
- ۸- تلاش برای بحرانی و حاد نشان دادن اوضاع کشور از راه ارائه اخبار نادرست و نیز تحلیل‌های نادرست و اغراق‌آمیز.

راه‌های مقابله با جنگ نرم

- ۱- پایبندی به ارزش‌های اخلاقی
- ۲- وحدت و انسجام حول محور قانون اساسی و رهبری نظام
- ۳- اعتماد به نفس و تقویت روحیه دفاع از اعتقادات دینی
- ۴- شناخت دشمنان و روش‌های تبلیغاتی آنها
- ۵- افزایش توان مواجهه منطقی، گزینشی و انتقادی نسبت به پیام رسانه‌ها

پرسش

چه راه‌های دیگری برای مقابله با جنگ نرم به نظر شما می‌رسد؟

.....

.....

.....

بیشتر بدانید

به منظور افزایش آگاهی شما دانش‌آموزان، در جدول زیر جنگ سخت با جنگ نرم در برخی زمینه‌ها با هم مقایسه شده‌اند.

تفاوت‌های اساسی جنگ سخت با جنگ نرم

شماره	موضوع	جنگ سخت	جنگ نرم
۱	حوزه تهدید	نظامی، امنیتی	فرهنگی، سیاسی، اجتماعی
۲	روش اعمال	استفاده از زور و اجبار	القای پیام و اقناع مخاطب
۳	مفهوم امنیت	نبودن تهدید خارجی	حفظ فرهنگ و ارزش‌ها
۴	کاربرد تهدید	عموماً فروپاشی نظام سیاسی	تغییر باورها و اعتقادات
۵	نوع عکس‌العمل	محسوس و همراه با واکنش	نامحسوس و اغلب بدون عکس‌العمل

دانش‌آموزان عزیز همه ما می‌دانیم که تمام مشکلات جامعه را نمی‌شود به دشمنان نسبت داد و برخی از آنها حاصل عدم برنامه‌ریزی مطلوب، عدم استفاده مناسب از نیروی انسانی و امکانات جامعه و ... است، اما از این نکته مهم نباید غافل باشیم که در دنیای امروز قدرت‌های سلطه‌گر با استفاده از ابزارهای مختلف به دنبال تسلط بر جهان هستند، و هر کشوری که در جهت منافع آنها حرکت نکند، با مشکلاتی مواجه خواهد شد.

تصویر ۵-۵

البته جوانان برومند کشور ما در دوران دفاع مقدس و پس از آن در عرصه‌های مختلف ثابت کرده‌اند که می‌توانند مشکلات را برطرف و در جهت تحقق منافع ملی جامعه حرکت کنند. ما دانش‌آموزان نیز به سهم خود می‌توانیم با فساد و تباهی مبارزه کنیم و با عمل خویش مبلغ فرهنگ اصیل جامعه خود باشیم.

فعالیت

نظر شما در مورد تصویر فوق چیست؟ با هم کلاسی‌های خود در رابطه با این تصویر گفتگو نمایید.

درس ششم

پدافند غیرعامل ما را با شیوه‌های دفاعی
بدون استفاده از ابزارهای نظامی آشنا می‌کند.

پدافند غیر عامل

دانش آموزان عزیز همان طور که در کتاب آمادگی دفاعی سوم راهنمایی آموختید، دفاع یک مفهوم یکپارچه است که از دو بخش دفاع عامل و دفاع غیر عامل تشکیل شده است. هر دفاعی که با بهره‌گیری از سلاح و تجهیزات نظامی صورت پذیرد، دفاع عامل و هر نوع دفاعی که بدون استفاده از سلاح و تجهیزات نظامی انجام شود، دفاع یا پدافند غیر عامل نامیده می‌شود. جنگ‌های بشر ابتدا با به‌کارگیری سلاح سرد شروع شد و سپس با استفاده از سلاح‌های گرم ادامه یافت.

پس از چندی ماشین‌های جنگی وارد میدان شدند و توسعه جنگ به نبردهای هوایی و زیردریایی‌ها کشیده شد.

امروزه در جنگ‌هایی که نسل چهارم نام گرفته است، توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات الکترونیک، جنگ‌ها را به سطح پیچیده‌تری از نبرد توسعه داده است. یکی از ویژگی‌های مهم جنگ‌های گذشته این بود که این جنگ‌ها بر اهداف نظامی و وارد کردن تلفات عمده نیروی انسانی بر طرف مقابل تمرکز داشت و عمدتاً متکی بر تجهیزات جنگی بود. در صورتی که در جنگ‌های جدید، تصرف خاک و سرزمین معنا ندارد و هدف اصلی از جنگ‌ها جابه‌جایی حکومت‌هاست. در جنگ‌های دوران جدید تسلط فیزیکی اهمیت زیادی ندارد، بلکه طالبان قدرت به دنبال آن هستند تا حکومت‌ها را به نحوی تغییر دهند که منافع خودشان تأمین شود.

پوشش

به نظر شما چرا قدرت‌های نظامی دنیای امروز کمتر به دنبال تسلط فیزیکی بر سایر کشورها

هستند؟

.....

.....

.....

با توجه به تعریفی که از جنگ‌های نسل چهارم ارائه شد، می‌توان گفت که در دنیای کنونی پدافند

غیرعامل، دفاعی است که پاسخ‌گوی تهدیدات مدرن در عصر حاضر است؛ زیرا پدافند غیرعامل به ما می‌آموزد که حيله‌ها و تهدیدهای دشمنان را بشناسیم و راه و روش مقابله با آن را یاد بگیریم. پدافند غیرعامل ما را با شیوه‌های دفاعی بدون استفاده از ابزارهای نظامی آشنا می‌کند.

در پدافند غیرعامل به حداقل رساندن آسیب‌ها در سه حوزه تأسیسات، تجهیزات و نیروی انسانی مهم‌ترین هدف است که اغلب مباحث این درس دربارهٔ به حداقل رساندن آسیب‌ها در بخش نیروی انسانی است.

پدافند غیرعامل ریشه در فطرت انسان دارد. انسان‌ها براساس فطرت سعی می‌کنند قبل از این‌که خطری آنها را تهدید کند، از یک طرف، آن را پیش‌بینی کنند و از وقوع حادثه جلوگیری کنند و از طرف دیگر با انتخاب راه‌های دفاعی مناسب، تلفات و آسیب‌های احتمالی را به حداقل برسانند.

پدافند غیرعامل در سنت رسول گرامی اسلام

در موضوع هجرت پیامبر و مسلمانان از مکه به مدینه، نکات مهمی وجود دارد که از آن به عنوان مصادیق پدافند غیرعامل می‌توان استفاده کرد.

اقدامات پیامبر در هجرت از مکه به مدینه

۱- فرستادن مسلمانان به مدینه قبل از رفتن شخص پیامبر؛ اگر پیامبر قبل از مسلمانان به مدینه هجرت کرده بودند، اکثر مسلمانان توسط کفار و مشرکین کشته می‌شدند.

۲- خوابیدن حضرت امام علی (ع) به‌جای پیامبر برای فریب دادن دشمنان

۳- پیامبر در زمان هجرت برخلاف جهت مدینه که در شمال مکه قرار دارد، به سمت جنوب شهر مکه حرکت کردند و در غار ثور مخفی شدند.

۴- پس از مخفی شدن رسول گرامی اسلام در غار ثور و عدم تشخیص دشمن، پیامبر اسلام از غار بیرون آمدند و از بیراهه و راه‌های صعب‌العبور خود را به مدینه رساندند.

همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، پیامبر گرامی اسلام برای جلوگیری از جنگ بین مسلمین و کفار و ادامهٔ رسالت خود در هدایت مردم، از روش‌هایی استفاده کردند که امروزه جزء اصول پدافند غیرعامل محسوب می‌شود.

پدافند غیر عامل در قرآن کریم

خداوند بزرگ در آیه ۶۰ از سوره انفال می‌فرماید: «هرچه در توان دارید آماده کنید، تا با آن دشمن خدا و دشمن خودتان را بترسانید».

مفسران قرآن در تفسیر این آیه به موارد زیر اشاره کرده‌اند:

- ۱- در «واعدوا لهم ما استطعتم من قوه» هر نوع امکانات نظامی و غیرنظامی را شامل می‌شود.
- ۲- افزایش توان روحی و معنوی نیروی انسانی یکی از مصادیق مهم «قوه» است.
- ۳- در «تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوًّا...» به این موضوع اشاره می‌کند که از این امکانات و توانمندی‌ها در جهت ترساندن دشمنان استفاده کنید.

بازدارندگی

این موضوع که دشمن بترسد و به خود اجازه ندهد که به ما حمله کند، در دنیای امروز «بازدارندگی» نام دارد.

بنابراین تدابیر گوناگونی که از سوی یک کشور برای جلوگیری و مایوس کردن کشورهای دیگر در جهت عملی کردن سیاست‌های تهدیدآمیز آنها صورت می‌گیرد، «بازدارندگی» نامیده می‌شود. یکی از مهم‌ترین عوامل بازدارندگی دشمن، توان ایستادگی و مقاومت مردم یک کشور است. مقاومت و ایستادگی ما در برابر دشمنان از طریق راهکارهای زیر افزایش می‌یابد:

- ۱- تقویت ایمان، صبر و بردباری
- ۲- آشنایی با موازین اخلاقی و عمل به آنها
- ۳- اتحاد و انسجام مردم حول محور رهبری نظام
- ۴- آمادگی برای جهاد مال و جان در راه خدا
- ۵- شناخت دوستان و دشمنان

به نظر شما اگر در تشخیص دوست و دشمن دچار اشتباه شویم و دوست را دشمن و دشمن را دوست فرض کنیم، چه اتفاقی رخ می‌دهد؟

.....

.....

دربارهٔ پدافند غیرعامل چه کارهایی می‌توان انجام داد؟

موارد زیر از جمله اقداماتی است که در شرایط کنونی کشور ما قابل اجرا می‌باشند:

۱- فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی در زمینه به‌کارگیری اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در

بخش‌های مختلف جامعه

۲- استفاده از اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در مقابله با تهدیدات نرم‌افزاری و الکترونیکی

دشمنان

۳- رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل از قبیل انتخاب مکان‌های ایمن، پراکنده‌سازی،

مقاوم‌سازی و استحکامات، استتار، اختفا، فریب دشمن و ...

۴- ممانعت از ایجاد تأسیسات پرخطر در مراکز جمعیتی و بیرون بردن این‌گونه تأسیسات از

شهرها

۵- دو یا چند منظوره کردن تأسیسات، شبکه‌های ارتباطی و ... برای بهره‌گیری پدافندی از

آنها. برای نمونه می‌توان از خطوط قطار زیرزمینی (مترو)، در شرایط اضطراری به‌عنوان پناهگاه هم

استفاده کرد.

شما دانش‌آموزان عزیز باید بدانید که برخی از مواردی که گفته شد، در حال انجام است. برای

اجرای برخی موارد دیگر نیز برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گرفته است.

آثار و نتایج پدافند غیرعامل

رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل و اجرای اقداماتی که به آنها اشاره شد، آثار و نتایج زیر

را برای مردم و کشور ما به‌دنبال خواهد داشت:

۱- افزایش پایداری ملی

۲- حفظ جان مردم و کاهش

آسیب‌پذیری‌های عمده در جامعه

۳- ایجاد بازدارندگی دفاعی

۴- ایجاد توانایی برای تداوم

تولید اقلام ضروری جامعه

۵- ایجاد تعادل برای بخش‌های

مختلف جامعه در زمان بحران

جنگ الکترونیک

تصویر ۱-۶- یک نمونه از تجهیزات فرماندهی جنگ الکترونیک

گسترش روزافزون سیستم‌های الکترونیکی در حوزه‌های نظامی، غیرنظامی، تجاری و ... موجب شده تا بسیاری از فعالیت‌های عملیاتی این مراکز وابستگی کامل و یا بسیار زیاد به مدارهای الکترونیکی داشته باشند.

در حال حاضر بخش قابل توجهی از فعالیت بانک‌ها، مؤسسات تجاری، رسانه‌های جمعی، شبکه‌های اینترنتی، سیستم‌های مخابراتی، سیستم‌های موشکی و ... وابستگی بسیار زیادی به سیستم‌های الکترونیکی دارند؛ به نحوی که

برخی از این مراکز به‌طور کامل و برخی دیگر درصد قابل توجهی از کارایی خود را ممکن است در یک نبرد الکترونیکی از دست بدهند. با توجه به این مطالب، می‌توانیم جنگ الکترونیک را این‌گونه تعریف کنیم:

استفاده از انرژی الکترومغناطیسی با هدف تشخیص، بهره‌برداری و اختلال در طیف الکترومغناطیسی دشمن و جلوگیری از اقدامات مشابه آنها، جنگ الکترونیک نامیده می‌شود. بنابراین در یک جنگ الکترونیک، علاوه بر اهداف نظامی، مراکز مخابراتی، سیستم‌های اطلاع‌رسانی، شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی، شبکه‌های برق‌رسانی و ... می‌توانند مورد تهاجم دشمن قرار گیرند. برای مثال ارسال ویروس «استاکس‌نت» در سیستم انرژی هسته‌ای کشور که به موجب آن مدت کوتاهی در فعالیت این مرکز اختلال ایجاد شد، یکی از نمونه‌های جنگ الکترونیک است.

با توجه به این نکات می‌توان اهداف عمده جنگ الکترونیک را به شرح زیر خلاصه کرد:

۱- حفاظت از طیف الکترومغناطیسی خودی در برابر جنگ الکترونیک دشمن، به نحوی که برتری توان نیروی خودی در این زمینه حفظ شود.

۲- رهگیری و بهره‌برداری از امواج الکترومغناطیسی دشمن که به‌صورت عمدی یا

سهوی پخش می‌شود.

۳- ایجاد اختلال در طیف الکترومغناطیسی دشمن، به طوری که توانایی آن را تضعیف کند.

تصویر ۲-۶ فضای سایبر به بازیگران کوچک قدرت غیر واقعی می‌دهد.

جنگ سایبری چیست؟

در این بخش از درس با فضای سایبر و جنگ سایبری آشنا می‌شویم. به مجموعه‌ای از ارتباطات که از طریق رایانه و وسایل مخابراتی و بدون در نظر گرفتن مکان جغرافیایی برقرار می‌شوند، فضای سایبر گفته می‌شود.

یک سامانه متصل یا آنلاین نمونه‌ای از یک فضای سایبر است که کاربران آن می‌توانند با استفاده از رایانه

و از راه‌های مختلف با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. وجود چنین فناوری ارتباطی باعث شده تا افراد و به تبع آن کشورها برای رسیدن به منافع خود و ضربه زدن به منافع دیگران به دنبال استفاده و بهره‌برداری از فضای سایبر باشند.

بر این اساس جنگ سایبری به معنای تهاجم عمومی به سیستم‌های فناوری اطلاعات یک کشور از طریق استفاده از روش‌های نفوذ به رایانه‌ها و همچنین محافظت از سیستم‌های فناوری خودی در برابر نفوذ بیگانگان است.

ویژگی‌های فضای سایبر

برخی از ویژگی‌های فضای سایبر به شرح زیر است:

۱- فضای سایبری به بازیگران این امکان را می‌دهد که بدون استفاده از ابزار جنگی، به اهداف سیاسی، فرهنگی و ... خود دست یابند.

۲- فضای مجازی قدرت غیر واقعی به بازیگران کوچک و کم‌اهمیت می‌دهد.

۳- در فضای مجازی، سرزمین، مکان و موقعیت جغرافیایی طرف مقابل چندان روشن نیست.

۴- فضای سایبر به بازیگران این امکان را می‌دهد که بدون وارد کردن آسیب‌های جسمی و فیزیکی به طرف مقابل، منافع خود را تأمین کنند.

با توجه به نکاتی که درباره فضای سایبر گفته شد، به این نتیجه می‌رسیم که همه ما در معرض آسیب‌های آشکار و پنهان این میدان هستیم، بنابراین باید مراقب بازیگران کوچک و بزرگ باشیم و بدانیم که کشورهای قدرتمند به دنبال منافی هستند که در میدان‌های دیگر به دست نیاورده‌اند و برای رسیدن به آن از هر وسیله و امکانی استفاده می‌کنند.

پرسش

چگونه می‌توانیم در فضای سایبر نقش مفید و مؤثری داشته باشیم؟

.....

.....

.....

وظیفه ما

حقیقت آن است که در وضعیت کنونی دنیا، از جهت امکانات، تجهیزات نظامی و فناوری، ما در برابر کشورهای سلطه‌گر در یک جنگ نابرابر قرار گرفته‌ایم، یعنی آنها امکاناتی بیش از ما دارند و فناوری پیشرفته‌تری در اختیار دارند، اما از جهت نیروی انسانی متعهد و کارآمد کشور ما از توانمندی بسیار بالایی برخوردار است.

بنابراین اگر ما به خداوند بزرگ ایمان داشته باشیم و به او توکل کنیم و برای تثبیت دین او تلاش کنیم، قطعاً خداوند کریم هم ما را یاری خواهد کرد^۱.

پس وظیفه ما آن است که با استعانت از خداوند بزرگ و با استقامت و پایداری تلاش کنیم تا نمونه عینی این آیه قرآن کریم باشیم که می‌فرماید: «چه بسا گروهی اندک که بر گروهی بسیار به اذن خدا پیروز شدند»^۲.

۱- ان تنصروا لله ينصرکم و ینتہب اقدامکم - آیه ۷، سوره محمد (ص)

۲- کم من فئۃ قلیله غلبت فئۃ کثیره - آیه ۲۴۹، سوره بقره